

Srđan Gavrilović
NEMOJ IĆI U
ANDERLECHT

L O M
BEOGRAD / MMXXII

copyright © Srđan Gavrilović, 2022

urednik izdanja
Damir Karakaš

NEMOJ IĆI U ANDERLECHT

009	RAMAZANSKA NOĆ
013	VOZ
023	MARATON
034	U SAMOSTANU
044	RAFI
054	VICTORIA
064	KONCERT
076	IZLET
089	BIJEG
100	FARMA
113	PLUĆA
125	JULIETTE
137	NESTALI

The thing about my music is,
there really is no point.

Neil Young

Ramazanska noć

Skinuo sam teksas jaknu i otvorio pivo. Brdo je očišćeno od smeća što se godinama raspadalo po kamenjaru. Plastika, limenke, ostaci građevinskog materijala, ponekad i životinjske lešine. Sve to je sada nestalo. Davno zasađeni borovi stražare poput uspravnih noževa. Čitava šuma niče pod klancem.

Osamljujem se na vidikovcu već četvrti dan. Postao sam ovisan o zalasku sunca, jedinom prizoru koji me u posljednje vrijeme smiruje. Način na koji mrak gmiže preko grada, otapa volumen kugle u stomaku. Svjetla automobila s magistralne ceste sve su jasnija, a žiške na džamijama se pale. Ramazanska je noć i ljudi u naselju pod brdom čekaju pucanj sa utvrde da počnu s iftarom. Putanja rakete je kratka i završnica nimalo spektakularna. Ali vrijedi vidjeti ptice eksplozijom raseljene iz krošnji u nebo. Zgusnuto jato na trenutak pomrači obzorje. Jedini semafor na uzbrdici se zažari otkucavajući crveno. Stopiram dah i držim do zelenog.

Prema vidikovcu napreduje crveni Tomos. Ciganin Ramo. Na kraju radnog dana ohladi motor i pridruži mi se uz limenku. Kuća mu je odmah tu ispod. Prepoznajem je po sklepanom krovu od šindre i nakrivljenom dimnjaku. Iz rđave olupine bačve izrasla je smokva priljubljena

uza zid. Otkako je izgubio sina, ne govori mnogo. Ovih dana često kaže: *Dok čitav dunjaluk posti i iftari, mi se mrsimo pivom. Nek nam bog oprosti.* Odahne i zapali ški-ju, otrgne pogled ka Planinici. Njega i malog Džavida prošlog ljeta autom je udesio sin lokalnog nasilnika. Ramu su uspjeli zakrpati, zagipsati sve te iskidane kosti. Dječak je odbačen u zid po kojem se rasula tamna krv lo-banje. Bez vijesti i crne hronike, samo čaršijski tračevi. Na tome je završilo. Kolateralna smrt kakvom umiru mnogi Cigani. Nije krio da mu je poslije udijeljena svota, odšteta da potisne i zaboravi. Nakon prve ški-je zapali odmah dru-gu. Kresanjem upaljača zglobovi pucaju, trajno disloci-rani. Kaže kad se vozi na Tomosu, vjetar svira kroz te rupe. Tokom ezana sve se u mahali pod nama umiri. Umirimo se i mi. Ne potežemo iz limenke pohlepno i kratimo du-gačke dimove.

Gledam prema vazdušnoj liniji među obroncima, jedan vrh još nije zbacio kapicu snijega. Između njih sam posljednjih mjeseci u više navrata odlazio dva sata vožnje sjeverno, do Sarajeva. Nekoliko dobrih drugova s kojima sam godinama harao po kafanama i opskurnim mjes-tima, bacilo je alkohol, zaposlilo se i posvetilo vjeri. Na-predovalo u životu. Nismo se okupili skoro dvije godine nakon što smo proslavili jedan diplomski rad i razišli se u plavetnilu zore. Pokušavao sam pronaći ono što je ostalo od krajolika, likova i minulog vremena. Dugačke, nateg-nute pijanke, s neznancima sa šanka kad bi se drugovi za-sitili sokom. Skitnje bljuzgavim ulicama kojima su stru-gali posljednji tramvaji. Magla i beznađe. Završio bih u

nečijem stanu isječen cugom, popravio se linijom praha i s jutrom dekontiran hvatao bus kući.

Ispraćam finalni ton dana. Modru galicu. Okolna brda se gase. Ubrzo će ih smijeniti ravnica i krvavi sumraci. Za sedmicu ću napustiti grad, preletjeti Alpe i Ardene. Biti opet na početku. Smetem se od pomisli na kofer koji čeka da se napuni odjećom, s nešto knjiga i četkicom za zube. Spakovat ću ga za pet minuta. Sve što posjedujem može stati u tu kutiju na točkovima. Osim *fixie* bicikla. Već godinu ispuhanih guma spava osuto prašinom čekajući kupca. Klizi u Ramine ruke i sudbinu starog željeza.

Daleko smo, ali vidim gradski trg. Uokviren lampama, s više šetača nego inače. Ljudi su izmigoljili, napustili čahure svojih soba. U tom gužvanju duša zasigurno imam poznanika. Mnoge sam sreo na današnjoj dženazi. Umrla je majka mog prijatelja. Bila mu je potrebna čvrsta ruka, da ga stisnem prstima između vrata i ramena, da ga zaboli i otrijezni. Dženazu sam čak i fotografisao. Nisam mogao odbiti njegovu molbu. Ljudi u safu, u povorci za kombijem, tabut na rukama, cvijeće na još svježem malteru, kolektivni čučanj od kojeg se zemlja savije i zauvijek udubi. Uvijek je sve isto, samo vrijeme varira, rekao je neko i bacio mi lopatu pred noge.

Ramo me vraća među borove kraj ceste kojom promiču auta s ljubavnicima bez kreveta. Otvara i dodaje mi novu limenku. Nad brdima pulsira pun mjesec, oživljava noć kad je na dnu ladice s preostalom sićom od cifre koju je propio, napipao ručnu bombu. Našao ju je davno u ru-

ševini gdje je brao stare kablove i čupao im bakreno srce. Pijan se odšetao pred kuću čovjeka koji mu je ubio sina, izvukao osigurač i čekao. *Spavali su. Mogao sam im namirisati san preko zida. Mi, Cigani, imamo dogovor sa smrću, ali nije bilo vrijeme.* Shvatio je da bi najbolje bilo da otpusti pritisak s detonatora i prinese kašikaru prsima. Probudi grad, raspali sirene i rotacije. Još jedan minoran incident, nebitan za ovaj svijet. Vratio je osigurač i otišao kući. *Izgubio si kako je i suđeno,* tješio sam ga prigušenim gnjevom i slušao kako u njemu odjekuju nebačene bombe.

Noć je blaga i topla. Nema mjesta nevolji. Iz dvorišta obližnje kuće čuje se napinjanje psa na lancu. Ponekad zalaje, u lavežu je više boli i dosade nego života. Čuvar u njemu davno je presahnuo. Na istom smo, prijatelju, pomislim i vidim da Ramo već skoro sjedeći spava, umoran od lakih i teških metala, koroziranih otpada koje je obilazio. Koliko je zaradio i na čiju je stranu kantar danas prevagnuo, ne pitam. Ja sam poslije smjena u kafani gdje sam služio i najveće teškaše obavljao svoj niz jalovih rituala, ne bih li se odmakao od turobne ispraznosti. Šetnje, džointi, pivo u tek otvorenim baštama, ručak, pa popodneveni san. Nisam ništa uspijevao napisati, ni pročitati. To me je na kraju i dovelo na vidikovac. Slab si, majstore, htio sam izustiti, ali brzo odgurnem tu misao osjetivši sigurnost koju stvara ovo mjesto. Mislim na svoje goste iz kafane. Čak mi i fale. Nadam se da večeras odmaraju od šanka i pričom ne mrcvare nekog drugog.

Voz

U Belgiji sam skoro mjesec dana i polako shvatam da nema boljeg piva. Znao sam to i prije, ali sad se mogu zakleti. Svakog jutra otpedalam do paba Biertpunt u Hasseltu. Usluži me vlasnik Thomas. Gotivi me od dana kad sam ušao i raspalio po pivskoj karti. Kad je vidio šta sam sve nadio kroz nekoliko sati, nasukao je pogled na biciklo vani. *Možda je bolje da zovnemo taksi, šta misliš?*, namignuo je. Tako je i bilo najpametnije. Danas znam granicu i koje pivo da proberem za blagu omamu do dva-tri popodne. Nakon svake runde Thomas mi gurne pliticu s kockama sira ili činiju grickalica da podmažem stomak. U pabu rade i njegova supruga Lotte i sin Mathis. Mathisa ne viđam često jer studira. Upadne kao ispomoć u šanku vikendom, kada zagužva. Smiješan je dečko, riđokos i blago smotan. Ne snalazi se najbolje na točioniku, ali je srdačan pa mi nije mrsko čekati. Nekoliko puta sam opravdao svoje šankersko iskustvo i pomogao mu oko zapjenjenih pipa. Mladi Flamanci vole da piju i izlaze do kasno. Iako je Hasselt miran gradić, s jedva šezdesetak hiljada stanovnika, neki barovi rade i do jutra. Thomas obično rastjera mušterije oko ponoći, obori svjetla što bacaju na šank i glasno pljesne rukama koje sličie medvjedićim šapama. Onima što nisu stigli iskapiti, piće prespe u

plastične čaše i očinski ih ispraća, tapše po leđima govoreći nešto na holandskom. Poslije će mi objasniti da ih savjetuje da ne voze pijani. Policija ovdje ne prašta, a ni željeznički prelaz gdje su pretprošle godine tri mladića autom srušila rampu i poginula u naletu voza. U znak sjećanja njihova imena ugravirana su na tabli kraj pruge.

Thomas je krupan čovjek ogromnog stomaka koji zajedno s pantalonama pridržavaju tregeri. Vlasnik je paba skoro deceniju. Otkupio ga je od bivšeg vlasnika pred bankrotom i preuredio u čudnom historijskom stilu. Tu su slike s bojišta, iz bitke kod Waterlooa i belgijske revolucije, te grbovi manje poznatih lokalnih klubova iz amaterskih liga. Fudbal ne prati baš, ali sjeća se rapsodije kad smo Belgiji u Bruxellesu uvalili četiri komada i pokazali im od šake do lakta u njihovom dvorištu. Njegova je strast bila jahanje. Odrastao je na farmi u Diepenbeeku, mjestu udaljenom od Hasselta samo nekoliko kilometara. Zidove u pabu pozlaćuju pehari i medalje koje je osvajao kao mladić sve do trenutka kad ga je konj zbacio iz sedla i pad mu trajno sjebao koljeno. *Odatle dolazi sve ovo, govori i miluje stomak. Koljeno je najkompleksniji zglob. Kad ga operišeš, nema ti nekoliko mjeseci iz kreveta, a kile samo idu gore. Ne može slon jahati konja, nasmijao se.*

Klijentela u pabu varira zavisno od doba dana. Jutarnju štampu uz kafu listaju vitalni i ušminkani penzioneri koji su stigli biciklima s električnim pogonom. Oko podneva se iskupljaju studenti, vade laptope, knjige, uče i pišu seminarske radove uz pivo. Nema puno besposličara poput mene, niti kakvih ustaljenih kronera. Radnim da-

nom obično dođem tačno u deset i ostanem najkasnije do četiri, s tim da znam izletjeti po duhan ili na kebab kod braće Turaka. Kad se posao u pabu stiša, pričam s Thomasom, tačnije on vodi monolog. Iznenadio me kad je rekao da je ljetovao u Jugoslaviji, nekad pred rat, osamdeset i osme ili devete, u Drveniku. Sve ono što nam se dešavalo nakon toga pratio je u vijestima. Pogađao ga je *besmisao, pokolj, nemogućnost da se spriječi i interveniše*. Nije to bio prvi put da čujem izljeve takvih, često pseudo i lažnih, empatija, ponekad i uvreda ljudi kojima je glavni problem što ove godine ne mogu priuštiti da odu na Bahame, pa će se morati zadovoljiti Sejšelima. Jednog sam američkog seronju prije nekoliko godina na dvosatnoj turi po gradu raspalio preko nosa kad je rekao da su žrtve rata u Bosni ništa naspram onih iz 9/11. Krelac nije imao ni dvadeset godina. Driblao mi je strpljenje prvo pričom kako smo jedva čekali da izvadimo puške iz ormara i poubijamo se, te da smo danas glavni poligon za izvoz terorista, a *nine eleven* je bio teroristički čin. Hostel koji me unajmio za vodiča zaradio je tada lošu recenziju i komentar. Pravdao sam se nekontrolisanim refleksima. Posljedicom PTSP-a od odlazaka na liniju s jedva četiri godine. Thomas je dodao da se lično stidi Srebrenice. *Ma daj, čovječe, to su bili Holandani*, viknuo sam i nekoliko gostiju se štrecnulo. *Djed mi je bio Holandarin. Jedino po čemu se razlikujem su zastava i neke sitnice u jeziku*, rekao je diskretno i natočio mi Leffe. Govore da s Flamancima nikad ne znaš, niti smrde, niti mirišu. Thomas mi se čini skroz na mjestu. Valjalo bi još da me može zaposliti u pabu, ali

bez boravišne vize i radne dozvole ne želi da riskira. Njemu po džepu, meni deportacija. Tako ovdje idu stvari.

Razlog mog dolaska u Hasselt je posjeta djevojci na doktoratu koja finansira sva moja popijena piva, smotane i ispušene cigare. Također, i u izvidnici sam. Ako bude sreće i zalaganja, od naredne godine bih trebao da ovdje živim i studiram. Šansa se otvorila nenadano, treba je iskoristiti. Najteže ću se priviknuti da se opet budim i ustajem ranije, idem na predavanja. Toliko sam jutara prosuo na mamurluke otkako sam se ispisao s treće godine da sam osjećao stid. Znalo se desiti da nisam uspijevao sastaviti ni sedam dana trijezan. Tumarao sam po gradskim i prigradskim kafanama, odlazio na koncerte i *partyje*. Često se budio i po tuđim stanovima, gledao nepoznata usnula tijela oko sebe pitajući se jesam li već pogubio kompas u životu. Šta ću sutra kad zagrlim tridesetu bez struke i posla? Nisam lijen, zaradim svoj dinar tu i tamo, ali ne uspije se ni ugrijati u džepu. Živio sam za trenutak i sav novac ulagao u izlete i putovanja. Najvažnije mi je bilo biti na drumu. Javljao bih se iz svakakvih zabiti kad bih se sjetio da imam kuću, nekoga ko brine i čeka. Jedina imovina s kojom sam se vraćao bio je svlak iskustva iz kojeg bih pisao, ali to naravno niko nije plaćao.

Kad me sustigne pivo i Thomas malo umori silinom svoje dikcije, volim otići do katedrale sv. Kventina. Sjednem na klupu, trijeznim se u grobljanskoj tišini i posmatram ljude dok ispod glasa izgovaraju molitve i pale svijeeće pod vitražima svetaca. Iako pripit, ne osjećam se

kao oskrvritelj. Jučer smo u katedrali sjedili samo ja i jedna starija gospođa, u prvom redu. Okrenula se u nekoliko navrata prema meni, osjetivši moj zadah ili prisustvo, i zadržala pogled. Ustala je i krenula sitnim koracima k mojoj klupi. Prišla i počela mi prstima šarati lice, govoriti nešto na holandskom i jecati. Iz torbice je izvadila sliku mladića, dečka koji je donekle sličio meni, i kažiprstom prelazila putanju od fotografije do mog obraza. Da li joj je to bio sin, unuk ili neko treći, ne znam. Bio je pokojni, zaključio sam. Pridigla me s klupe koštunjavim stiskom i odvela do stepenastog stolića gdje su tinjale svijeće. Kleknuli smo zajedno i pomolili se. Barem ona. Sve vrijeme, dok su joj usne plele riječi, žmirkala je lijevim okom, provjeravala jesam li još tu. Na kraju me zagrlila i nestala iza jednog od stubova.

Smanjio sam cugu uvečer, barem za sada. Muče me ružni snovi otkako sam čuo onu priču s vozom. Na pruži sam i ne mogu se pomaknuti. Tu su još neki ljudi, izgledaju kao da su mi drugovi, ali lica su im izobličena. Pokušavam se otrgnuti iz uzdrhtalih šina. Noge su mi ukopane u šljunak. Svi smo zaključani snažnim zagrljajem goleme demonske žene. Konji na obližnjoj farmi su uznemireni. Ritaju kopitima o ograde i čuje se njihovo divlje, zapjenjeno frktanje. Kad me svjetla voza zaslijepe, budim se mokat i bez daha, gutam prvi zrak iz sasušanih usta i pijem vodu. Od straha više ne spavam, presjedim do jutra uz knjigu. Za sunčanih jesenjih nedjelja, kući, znao sam visiti kraj jezera. Posmatrati vozove pune uglja kako za sobom odvlače posljednje bičeve sunca i zamiču za Planinicom

na brdskoj pruži. Bilo je nečega sjetnog u tim popodne-
vima, osjećaja da će zima ubrzo prevaliti preko obronaka
i dolinu išibati vjetrovi.

Od kuće često pišu. Dvoje starih prijatelja iz dijaspo-
re koji se svakog ljeta ukažu na barem tri-četiri sedmice,
liznu nektar sezone i pale nazad u mraz Skandinavije,
sada su već na jugu. Šalju slike s riječne obale gdje sam
proteklih godina gušterao po čitave dane, a oni uspijevali
da uz pivo i džoint nakratko zamagle svoj život na sjeve-
ru, sabijen u stančić od dvadesetak kvadrata i budžet so-
cijale. Mjesec dana koliko sam već tu najduže je moje iz-
bivanje od doma. Kad mi nostalgija ukliza pod noge, osa-
mljujem se. Odem u japanski vrt, repliku iz drevnog Kyota.
Vrijeme je godišnjih odmora i nerijetko je tu, kao i u crk-
vi, pusto. Javlja se jedino kлокot vode. Sporo se slijeva niz
kamene kaskade i utječe u jezero puno lopoča i debelih
koi šarana. Hranim ih komadima baгета. Sve ribe su na-
randžaste osim jedne albino bijele. Volim misliti da je to
samo moja riba i čak sam joj dao ime. Mikado, po čokola-
di s rižom. U zelenilu javora, bambusa i potkresanih žbu-
nova jenjava strah koji me oduvijek prati, da ću kod kuće
nešto propustiti. Shvatim da se ustvari dole odavno ništa
nije mijenjalo. Uvijek se izlazilo u iste kafane, sretale se
iste njuške, slušali isti *cover* bendovi. Prekopavale sto
puta ispričane anegdote. Ljudi su masovno odlazili iz
grada uz: *Idi, sine, dok si mlad*. Barem desetak poznanika
sjelo je u avion za Dublin u nadi da će naći zdraviji sistem
i okolinu. Jedan mi je rekao: *Vjeruj, ovo malo duše možeš
imati bilo gdje*. Nisam se složio, ali sam odšutio. Poželio

mu sreću, da se što prije snađe i da me se sjeti. Ponese dobar viski kad bude dolazio.

Danas sam bio na zelenoj *pop-up* pijaci koja zaživi na gradskom platou utorkom i četvrtkom. Kupio povrće, teglu maslina punjenih sirom i nekoliko purećih burgera. Šetao sam ka stanu i prolazio kraj katedrale kad je neko provukao ruku ispod moje. Bila je to ona ista starića. Pomislio sam da ću se opet morati pomoliti s njom. Nije mi se išlo u crkvu, bio sam trijezan i žurio kući dočekati djevojku s ručkom. Produžili smo ipak dalje, prema jednoj od dugačkih i uskih uličica sa granitnom kaldromom, uklinjenih među stare flamanske kuće. Nisam pokušavao otrgnuti ruku, a ni vikati da me kidnapovala jedna senilna baba. Bilo me strah da ne počne vrištati ili plakati. Centar je prilično prometan u vrijeme pauze za ručak. Prihvatio sam igru i sinhronizirao korak s njenim. Izgledali smo kao baka i unuk koji se vraćaju s pijace. Nije govorila, samo je povremeno uranjala sljepoočnice u moju mesnatu nadlakticu. Stigli smo najzad pred vrata izborne kuće. Htio sam se konačno rastati, ali me plačnom grimasom uvukla za sobom unutra. Ušao sam s nelagodnom u stomaku. Poznao sam nekoliko probisvijeta koji su išli u Francusku živjeti s bogatim i uspaljenim babama koje su upoznavali preko interneta. Služili bi ćurana pola godine-godinu dok im se ne bi ogadilo. Bježali nazad s njihovim novcem i živjeli solidno do sljedeće babe. Oteo sam se od takvih misli kad sam zakoračio u dnevni boravak. Žalost je vladala slabo osvjetljenom prostorijom nakićenom raspelima, bogorodicama i uokvire-

nim slikama onog mladića. Zrak je bio ustajao. Nije se provjetralo barem neko vrijeme. Posjela me za trpezarijski stol i rukom pokazala da čekam. Krenula je užurbano pripremati povrće, mastiti uljem tavu. Usporila je tek kad se uvjerila da nigdje neću pobjeći. Miris lučine i mesa iz tave utoplilo je sobu koja je sigurno nekada imala svoj puls i bila naviknuta na korištenje. U njoj je sada sve i od samog pogleda škripalo, prašnjavo i crvotočno. Servirala mi je ispržen, sitno sjeckan poriluk s kobasicom i kuhanim jajetom sa strane. Iz frižidera je izvukla limenku Stelle. *Dakle tako*, tiho sam izustio i krenuo uzeti viljušku, ali mi je hitro zgrabila dlan da se prvo pomolimo. Jeo sam i zalijevao pivom. Gledala me nijemo, ispraćala svaki moj zalogaj i križala još kiselkastog hljeba. Nikada nisam sporije žvakao. Kad je tanjir ostao prazan, prešli smo na kauč. Gledali TV, neku belgijsku verziju *Kola sreće*. Sačekao sam dok se nije ugasila, zaspala sjedeći. Pukpio sam kese, napustio svetište i njegovu sveticu.

Navečer sam otišao kod Thomasa. Pab mi je postao drugi dom. Pivsku kartu odavno ne gledam, smjenjuju se samo Vedett i Hoegaarden. Saznao sam da kvalitet piva Belgijanci duguju tome što im je voda prije nekoliko vjekova bila toliko zagađena da su pravili i pili samo pivo, oko četristo litara godišnje po glavi. Danas imaju više od hiljadu i petsto originalnih vrsta. Krcati frižideri u pabu svijetle kao neonski totemi, čuvaju svježinu starih i novih receptura. Thomas ne pije alkohol. U novogodišnjoj noći provozao ga je visok tlak i bol u prsima. Završio je u bolnici, prepao se, povukao kočnicu. Sad je na terapiji,